

رسانه و جنگ: تحلیل محتوای اخبار صفحات مجازی تلویزیون ایران اینترنشنال درباره جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل

سعید خلخالی^۱، فاطمه بیرجندی^۲

چکیده

در عصر رسانه، خبرها نه تنها بازتاب واقعیت‌اند، بلکه ابزارهایی راهبردی برای اثرگذاری بر افکار عمومی و جهت‌دهی گفتمان‌ها در سطح ملی و فراملی به شمار می‌آیند. بر این اساس، مفهوم «جنگ رسانه‌ای» به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های جنگ نرم، اهمیت ویژه‌ای در مطالعات ارتباطات سیاسی و امنیتی یافته است. پژوهش حاضر باهدف تحلیل محتوای اخبار منتشرشده در صفحات مجازی تلویزیون ایران اینترنشنال درباره جنگ ۲۰۲۳ میان فلسطین و رژیم اسرائیل انجام شده است. چارچوب نظری این تحقیق بر پایه نظریه چارچوب‌سازی و نظریه امپریالیسم رسانه‌ای شکل گرفته است. روش پژوهش، تحلیل داده‌بنیاد است و جامعه آماری شامل ۱۲۲ عنوان خبر در بازه زمانی ۷ اکتبر تا ۷ نوامبر ۲۰۲۳ از کانال‌های تلگرام، اینستاگرام و توئیتر (ایکس) ایران اینترنشنال است. داده‌ها با روش کدگذاری باز و محوری تحلیل شدند که در نتیجه آن ۷۶ مقوله فرعی، ۱۷ مقوله اصلی و یک ابرمفهوم استخراج شد. یافته‌ها نشان می‌دهد ایران اینترنشنال با برجسته‌سازی نقش حماس به‌عنوان آغازگر جنگ، نادیده‌گرفتن زمینه‌های تاریخی منازعه فلسطین و ارائه تصویری خشونت‌طلب و تروریستی از این گروه، تلاش داشته گفتمان مقاومت را تضعیف و گفتمان دفاع مشروع رژیم اسرائیل را تقویت کند. همچنین این رسانه، با تأکید بر نقش ایران در حمایت از حماس، سعی در نمایش چهره‌ای جنگ‌طلبانه از جمهوری اسلامی ایران داشته است. این پژوهش ابعاد پنهان‌تری از عملیات روانی رسانه‌های فراملی را آشکار می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: رسانه، جنگ، خبر، صفحات مجازی، تحلیل محتوای کیفی، ایران اینترنشنال، جنگ ۲۰۲۳، فلسطین، رژیم اسرائیل

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۹

۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی و رسانه، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

S.khalkhali06@gmail.com

۲ دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. (نویسنده مسئول).

fatemehbirjandi2018@yahoo.com

بیان مسئله

رسانه‌ها ابزار تولید و القای معانی و «ایستار»^۱ها هستند.^۱ از راه رسانه‌ها، ایدئولوژی‌های سیاسی پرورده، منتقل و در ناخودآگاه فردی و جمعی افراد نهادینه و تثبیت می‌شود (مهاجری و مطلبی، ۱۴۰۱: ۷۵). قابل تأمل است که در یک دهه اخیر، مخاطبان اخبار به‌طور فزاینده، امکان دسترسی سریع‌تر به زیرساخت‌های مختلف چاپی، تلویزیونی و رایانه‌ای را از طریق «تلفن هوشمند»، به‌مثابه یک بستر تسهیل‌کننده فناوری، به دست آورده‌اند. همچنین بیشتر سازمان‌های رسانه‌ای در دنیای امروز از سوی گروه‌هایی از متخصصان این حوزه ساماندهی می‌شوند. در برخی سازمان‌های خبری از جمله ایران اینترنت‌نشال حتی صفحه‌ها و حساب‌های ویژه و تخصصی‌تری برای پوشش اخبار فوری و اخبار تخصصی در نظر گرفته شده است (سرایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۲).

از سوی دیگر در جهان رسانه‌ای شده‌ی امروز، به نظر می‌رسد کشورها، در اعمال قدرت خود در سطح بین‌الملل، چرخشی رسانه‌ای دارند؛ اعمال قدرت نرمی که رسانه‌ها، به‌ویژه رسانه‌هایی چون شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای، در کانون آن قرار دارند. نقش و اهمیت رسانه‌ها، در چنین فضایی، عبارت از فراهم آوردن بستری برای پیشبرد اهداف است. در این میان، اهمیت بیش از پیش مقوله خبر و خبررسانی در عصر کنونی و ظهور و گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی، اتاق‌های خبر را به قلب تپنده بنگاه‌های خبری میدل و کارکنان آن را با تحولاتی ناگزیر مواجه کرده است. طبیعت کار خبر، به‌طور مستمر در حال تغییر است. از طرفی، فناوری رسانه‌ای روزبه‌روز تحولات تازه‌ای را رقم می‌زند و پیش‌بینی رفتارهای عوامل محیطی در صنعت رسانه نیز امر خطیر و دشواری است. به عبارتی، سازمان‌های رسانه‌ای در محیط نامطمئن به سر می‌برند (روشندل اربطانی و همکاران، ۱۳۹۰). به‌رغم این امر، نقش دوگانه رسانه‌ها در بحران‌زایی و بحران‌زدایی، برجسته‌سازی و کوچک‌نمایی، امیدزایی و امیدزدایی، واقع‌نمایی و وارونه‌نمایی و... بر صاحب‌نظران عرصه ارتباطات پوشیده نیست (نصرالهی، ۱۳۹۱: ۱۴۹-۱۶۷). همچنین در دنیای مدرن، رسانه‌ها به‌عنوان ابزاری با قدرت عظیم در شکل‌دهی به افکار عمومی و سیاست‌های جهانی شناخته می‌شوند. یکی از مهم‌ترین مفاهیمی که در این زمینه موردتوجه قرار گرفته است، «جنگ رسانه‌ای» است.

۱ ایستار (attitude) در تحلیل گفتمان انتقادی، بیانگر گرایش‌ها و مواضع ذهنی-ارزشی گوینده نسبت به یک پدیده اجتماعی است که معمولاً در قالب زبان و ساختارهای گفتمانی بازنمایی می‌شود. این مفهوم به‌ویژه در نظریه ون‌دایک جایگاه مهمی دارد و با جهت‌گیری‌های ایدئولوژیک گفتمان‌سازان پیوند دارد (van Dijk, ۲۰۰۶).

جنگ رسانه‌ای به‌عنوان یک شاخه از جنگ نرم، به معنای به‌کارگیری هدفمند رسانه‌ها و ابزارهای ارتباطی برای تضعیف گفتمان‌های رقیب، تغییر جهت افکار عمومی و پیشبرد اهداف سیاسی خاص است. در این نوع جنگ، رسانه‌ها با استفاده از تکنیک‌های مختلف عملیات روانی نظیر القای تردید، انزوای سیاسی و تحریف واقعیت‌ها، می‌کوشند تا مشروعیت و اعتبار گفتمان‌های هدف را کاهش دهند (گنجی و همکاران، ۱۴۰۱: ۸۳)؛ این مفهوم در ادبیات غربی نیز به‌طور گسترده‌ای مطرح شده است؛ به‌ویژه در دیدگاه هرمن و چامسکی که معتقدند رسانه‌ها تنها انتقال‌دهنده اطلاعات نیستند، بلکه با بازتولید روایت‌های خاص، به ابزاری برای فیلترکردن واقعیت‌ها و تولید رضایت عمومی تبدیل می‌شوند (هرمان و چامسکی، ۱۴-۱: ۱۹۸۸).

یکی از رسانه‌هایی که در پوشش اخبار و تحولات جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل نقش برجسته‌ای داشته است، تلویزیون ایران اینترنت‌شال است. این رسانه با استفاده از تکنیک‌های مختلف در صفحات مجازی خود به‌ویژه در فضای دیجیتال، تلاش می‌کند تا تصویری خاص از جنگ ارائه دهد و در این راستا، به‌ویژه سوژه‌هایی مانند ادعای استفاده حماس از بیمارستان‌ها به‌عنوان تأسیسات نظامی را برجسته می‌کند. این نوع سوژه‌ها می‌توانند به‌طور مؤثری برای ترویج گفتمان‌های خاص، از جمله به تصویر کشیدن حقانیت رژیم اسرائیل و انزوای بین‌المللی فلسطین، به کار گرفته شوند.

این واقعیت رسانه، در حالی است که یکی از نیازهای مخاطبان رسانه‌ها، نیاز خبری و مطلع شدن از رویدادهای مختلف است. بنابراین، موفقیت رسانه‌ها در ادای وظایف، به محتوا، کیفیت پیام و تجانس آن با وسیله ارسال پیام و محیط (مکان، زمان و پیام گیران) بستگی دارد. کانال‌های خبری ماهواره‌ای که در حال شکل‌گیری و فعالیت هستند، در پی تمرکز بر مخاطبانی هستند تا آن‌ها را به‌عنوان منبع اصلی اطلاعات بپذیرند. (سرابی و دیگران، ۱۴۰۰: ۵۶).

از طرفی نتایج تحقیقات گسترده اندیشمندان نشان می‌دهد؛ گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی در قالب همگرایی فرمت‌های مختلف رسانه‌ای با اینترنت و فضای مجازی بسیاری از معادلات و مناسبات جهان امروزی را تغییر داده است. بر این اساس تحلیل محتوای خبری رسانه‌ها در زمان حادثه‌ای خاص، نیاز امروز در این زیست‌بوم خبری است؛ بنابراین با توجه به اینکه رسانه‌ها به‌ویژه در بحران‌ها و جنگ‌ها نقش عمده‌ای در شکل‌دهی به گفتمان‌های بین‌المللی دارند، تحلیل محتوای اخبار رسانه‌های تأثیرگذار می‌تواند به‌عنوان ابزاری مهم در درک بهتر روند تغییرات گفتمانی و تأثیر رسانه‌ها بر سیاست‌گذاری‌های جهانی در بحران‌ها باشد. در

همین راستا جنگ ۲۰۲۳ رژیم اسرائیل و فلسطین که بعد از عملیات طوفان الاقصی شروع شد به دلیل دارا بودن ارزش درگیری تا مدت‌ها سوژه رسانه‌های خارجی ازجمله صفحات مجازی تلویزیون ایران اینترنشنال بود.

انتخاب ایران اینترنشنال به‌عنوان موضوع مورد مطالعه، به دلیل نقش پررنگ این رسانه در شکل‌دهی افکار عمومی فارسی‌زبانان، به‌ویژه در پوشش بحران‌های غرب آسیا (خاورمیانه) از منظر غرب‌گرایانه و ضدگفتمان مقاومت بوده است. این رسانه با رویکرد متمایز نسبت به رسانه‌های رسمی داخلی، سهم قابل‌توجهی در بازنمایی یک‌سویه جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل داشته است و تحلیل نحوه روایت‌سازی آن می‌تواند پرده از سازوکارهای معنایی آن بردارد و تصویری شفاف از نحوه تأثیرگذاری آن بر افکار عمومی جهانی در بحران‌ها ارائه دهد.

نوآوری تحقیق

پژوهش حاضر در مقایسه با تحقیق‌های پیشین، در چندین جنبه تفاوت‌های قابل‌توجه و متمایزی دارد. نخستین تفاوت قابل‌توجه، تمرکز خاص این تحقیق بر رسانه‌ای معین، یعنی تلویزیون ایران اینترنشنال، است. درحالی‌که پیشینه‌های تحقیق معمولاً به بررسی کلیات جنگ رسانه‌ای و نقش عمومی رسانه‌ها در پوشش جنگ‌ها پرداخته‌اند، این پژوهش به‌ویژه به تحلیل محتوای اخبار این رسانه در بحران ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل پرداخته و به‌طور دقیق‌تر به بررسی روایت‌ها و ایدئولوژی‌های موجود در محتوای خبری آن می‌پردازد. این تمرکز ویژه بر یک رسانه خاص، امکان تحلیل عمیق‌تر و جزئی‌تری را فراهم کرده است که پیشینه‌ها به‌طور عمومی‌تری به آن پرداخته‌اند. دومین تفاوت اساسی این تحقیق، رویکرد تحلیلی خاص آن است. درحالی‌که بسیاری از تحقیقات پیشین از روش‌های کمی یا تحلیلی عمومی‌تر استفاده کرده‌اند، این مطالعه از تحلیل گفتمان و تحلیل محتوای کیفی بهره برده است تا مفاهیم خاصی چون «غافلگیر شدن و مظلوم‌نمایی»، «تسلط بر میدان جنگ»، «حمایت آمریکا از اسرائیل» و دیگر موضوعات مشابه را استخراج کند. این رویکرد کیفی به‌ویژه در تحلیل روایت‌های خبری رسانه‌ها اهمیت دارد و به‌طور مستقیم به بررسی ابعاد ناپیدای روایت‌ها و تأثیرات آن‌ها بر افکار عمومی و ذهنیت‌سازی‌ها می‌پردازد.

سومین تفاوت مهم، تمرکز این تحقیق بر جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل است. درحالی‌که بسیاری از مطالعات پیشین به جنگ‌های گذشته و یا تحولات پیشین در زمینه

جنگ‌های رسانه‌ای پرداخته‌اند، این پژوهش به‌طور خاص به بررسی بحران معاصر فلسطین و رژیم اسرائیل و پوشش خبری آن در رسانه ایران اینترنت‌نشال پرداخته است. این جنگ، با ویژگی‌ها و شرایط خاص خود، زمینه‌ای جدید برای تحلیل‌های رسانه‌ای فراهم کرده که در پیشینه‌های تحقیق کمتر به آن پرداخته شده است.

درنهایت، یکی از جنبه‌های برجسته و نوآورانه تحقیق حاضر، تحلیل نحوه ساخت روایت‌ها و ذهنیت‌سازی‌های رسانه‌ای در این جنگ است. درحالی‌که بسیاری از تحقیقات پیشین به تحلیل محتوای خبری به‌طورکلی پرداخته‌اند، این تحقیق بر تأثیرگذاری رسانه‌ها در شکل‌دهی به روایت‌های خاص و تأثیر آن بر افکار عمومی متمرکز است. این تحلیل‌ها به‌ویژه بر چگونگی استفاده رسانه‌ها از سوژه‌ها و راهکارهای تبلیغاتی برای جهت‌دهی به افکار عمومی در جنگ‌ها و بحران‌های معاصر تأکید دارند؛ بنابراین، تحقیق حاضر با تأکید بر رسانه‌های خاص و تحلیل گفتمان‌های دقیق‌تر، به‌ویژه در زمینه بحران‌های معاصر، به‌عنوان یک پژوهش نوآورانه و متمایز از مطالعات پیشین شناخته می‌شود.

پیشینه پژوهش

گنجی و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیق خود با عنوان «تحلیل گفتمان اخبار ایران اینترنت‌نشال درباره اغتشاشات پاییز سال ۱۴۰۱» به تحلیل محتوای اخبار این رسانه در بازه زمانی ۲۵ شهریورماه تا پایان آذرماه ۱۴۰۲ می‌پردازد. نتایج تحقیق آنان نشان داد که رسانه ایران اینترنت‌نشال در حادثه مرگ مهسا امینی، با عناوینی همچون نبود آزادی، فشار، آزار و اذیت و حجاب اجباری سعی در تضعیف آزادی در ایران داشته است. تفاوت تحقیق حاضر با این مقاله در موضوع مورد بررسی یعنی جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل است.

هوشیار و مهدی‌زاده (۱۳۹۹) در تحقیق خود با عنوان «چهارچوب سازی و گفتمان‌سازی رسانه‌ها در پوشش اخبار (تحلیل گفتمان اخبار در پایگاه‌های خبر بی‌بی‌سی فارسی و ایرنا به پوشش وقایع خاورمیانه و شمال آفریقا)»، به دنبال مقایسه، بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های انواع گفتمان و انگاره‌های خبری ساخته‌شده در دو پایگاه خبر بی‌بی‌سی فارسی و خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا)، در خصوص پوشش خبری وقایع غرب آسیا (خاورمیانه) و شمال آفریقا در بازه زمانی دی‌ماه ۱۳۸۹ تا پایان اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۰ در کشورهای تونس، مصر، لیبی و بحرین است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که متن‌های هر دو پایگاه خبری از لحاظ سبک واژگانی،

اخبار رویدادمدار در انعکاس و تنظیم خبرهای خود بهره جسته و در تأمین اخبار این سایت بیشتر از خبرگزاری‌های خارجی استفاده شده است. در این تحقیق نیز تفاوت در رسانه‌های مطالعه شده و روش عمدتاً کمی‌گرایی نویسنده مقاله است.

خسروشاهی (۱۳۸۸)، در «بررسی تطبیقی نحوه پوشش اخبار جنگ ۲۲ روزه غزه در دو سایت خبری بی‌بی‌سی فارسی و واحد مرکزی خبر» به این نتایج دست‌یافته است که سایت خبری بی‌بی‌سی فارسی حدود ۳۰ درصد بیشتر از سایت واحد مرکزی خبر در مطالب خود نسبت به اقدامات رژیم اسرائیل به جهت‌گیری مثبت پرداخته است؛ این یافته آنگاه حائز اهمیت است که بدانیم: سایت واحد مرکزی خبر، تنها در ۰٫۲ درصد از مطالب خود نسبت به اقدامات رژیم اسرائیل به جهت‌گیری مثبت پرداخته است؛ در صورتی که سایت واحد مرکزی خبر در ۹۳٫۳ درصد از مطالب خود از جهت‌گیری منفی نسبت به اقدامات رژیم اسرائیل استفاده کرده است. این رابطه کاملاً معنادار بوده و جهت‌گیری نسبت به اقدامات رژیم اسرائیل و سایت‌های خبری و شدت رابطه برابر ۰٫۶۸۸ است. تفاوت تحقیق حاضر با این مقاله در دوره جنگ مورد بررسی و نوع تحلیل و عدم تمرکز بر چارچوب‌های گفتمان محور است.

الناز وکیلی هریس (بی.تا)، در پژوهشی که به «رویکرد اخبار و متون سیاسی مربوط به منازعات اسرائیل - فلسطین در رسانه‌های آمریکا و ترجمه شده به فارسی در دوره‌ی اخیر» پرداخته، به این نتیجه رسیده که رسانه‌های ایرانی از ترجمه به‌عنوان یک ابزار جهت ایجاد تغییر و تحریف در روایت‌های موجود در رسانه‌های آمریکایی در مورد منازعه اسرائیلی - فلسطینی مطابق با سیاست‌های خود استفاده می‌کنند، همچنین این یافته‌ها نشان دادند که رسانه‌های ایرانی هنگام ترجمه این متون از یک الگوی مشخص جهت برچسب‌گذاری بر روی اشخاص، مکان‌ها و رویدادها پیروی کرده‌اند. این مقاله به متون ترجمه‌شده می‌پردازد و ابزار تحلیل گفتمان را در قالب ترجمه بررسی می‌کند؛ درحالی‌که پژوهش حاضر بر تولید مستقیم اخبار توسط رسانه تلویزیونی فارسی‌زبان اینترنت‌شال تمرکز دارد.

صالح رسن علیوی البجای (۲۰۲۳)، در پژوهش خود که به «تحلیل اخبار فلسطین در شبکه‌های بی‌بی‌سی و العالم در دوره انتقال سفارت آمریکا» پرداخته، در این مطالعه مشخص می‌کند که شبکه بی‌بی‌سی اخبار خود را بر فلسطین پیش و پس از اجرای تصمیم انتقال سفارت بر روی اخبار ساده‌ای متمرکز کرد که بیش از شبکه العالم به موضوع تصمیم به انتقال سفارت و پیامدهای آن پرداخت. درحالی‌که شبکه العالم به دنبال طرح مسائل سیاسی دیگر به‌منظور

تشکیل اجماع جهانی علیه آمریکا و رژیم اسرائیل بود. تمرکز این تحقیق بر رسانه‌های بی‌بی‌سی و العالم است، درحالی‌که تحقیق حاضر بر رسانه اینترنشنال و با تمرکز بر دوره جنگ ۲۰۲۳ نگاشته شده است.

لی و وو (۲۰۲۲) با مطالعه «کتاب‌سنجی تحلیل گفتمان خبری (۱۹۸۸-۲۰۲۰)» یک تحلیل کتاب‌سنجی از تحلیل گفتمان خبری را با استفاده از سایت اسپیس^۱ انجام می‌دهد تا چشم‌انداز علمی خود را بر اساس مقالات مجلات به زبان انگلیسی در پایگاه داده اسکوپوس^۲ از سال ۱۹۸۸ تا ۲۰۲۰ ترسیم کند. یافته‌های آنان نشان می‌دهند که تحلیل گفتمان انتقادی مسئله محور از زمان آغاز این حوزه بیشترین محبوبیت را در این زمینه به دست آورده است و چارچوب ارزیابی، تحلیل چندوجهی و ارزش‌های خبری استدلالی به سه نقطه داغ تحلیل گفتمان خبری تبدیل شده‌اند. این پژوهش یک بررسی کتاب‌سنجی است و به تحلیل محتوای خبری خاصی نمی‌پردازد، درحالی‌که تحقیق حاضر یک مطالعه میدانی و مصداق محور است.

جمع‌بندی پیشینه پژوهش

پژوهش‌های پیشین بررسی شده در این مطالعه را می‌توان در دو دسته اصلی موضوعی و روشی طبقه‌بندی کرد:

از نظر موضوعی، مطالعات را می‌توان در سه محور کلی قرار داد؛ **تحلیل پوشش رسانه‌ای منازعه فلسطین- رژیم اسرائیل در رسانه‌های داخلی و خارجی** مانند تحقیقات غرباوی (۱۳۹۷)، علیپور (۱۳۹۲)، خسروشاهی (۱۳۸۸) و البجای (۲۰۲۳) که به نحوه بازنمایی این منازعه در رسانه‌هایی چون بی‌بی‌سی فارسی، ایرنا، العالم و رسانه‌های خارجی فارسی‌زبان پرداخته‌اند. **مطالعه جهت‌گیری‌ها و ساختار گفتمانی رسانه‌ها در قبال بحران‌های منطقه‌ای** مانند هوشیار و مهدی‌زاده (۱۳۹۹) و گنجی و همکاران (۱۴۰۱) که تمرکز آن‌ها بر پوشش گفتمان رسانه‌ای در قبال تحولات داخلی یا منطقه‌ای (مانند اعتراضات ایران یا تحولات جهان عرب) بوده است و در نهایت **مطالعات فراگیر یا نظری درباره تحلیل گفتمان رسانه‌ای و تحول رویکردها** مانند تحقیق لی و وو (۲۰۲۲) و بشیر (۱۳۹۷) که به صورت کلان به روندها، چارچوب‌های نظری و ظرفیت‌های نوین تحلیل گفتمان خبری در سطح بین‌الملل پرداخته‌اند.

1 Cite Space

2 Scopus

از نظر روشی نیز مطالعات مورد بررسی به دو دسته اصلی تقسیم می‌شوند؛ مطالعاتی که با رویکرد تحلیل محتوای کمی یا توصیفی نوشته شده‌اند مانند آثار علیپور و خسروشاهی که تمرکز آن‌ها بر سنجش آماری فراوانی‌ها، تیترها، منابع خبری و جهت‌گیری‌ها بوده است و مطالعات کیفی با تمرکز بر تحلیل گفتمان انتقادی که شامل آثار گنجی و همکاران، هوشیار و مهدی‌زاده، غرباوی، البجای و تحقیق حاضر که عمدتاً با روش تحلیل گفتمان انتقادی^۱ به رمزگشایی از مؤلفه‌های معنایی و ایدئولوژیک گفتمان‌ها پرداخته‌اند.

با توجه به بررسی پیشینه‌های موجود، می‌توان دریافت که هرچند مطالعات متعددی به بررسی بازنمایی رسانه‌ای منازعه فلسطین-اسرائیل پرداخته‌اند، اما پژوهش حاضر با تمرکز بر رسانه ایران اینترنت‌شال و بهره‌گیری از رویکرد تحلیل محتوای کیفی و داده بنیاد، درصدد است شکاف موجود میان تحلیل‌های توصیفی و رویکردهای انتقادی را پر کند. تمرکز زمانی بر جنگ ۲۰۲۳ و فضای مجازی، همچنین تحلیل ابعاد ایدئولوژیک بازنمایی اخبار این رسانه، وجه تمایز پژوهش کنونی نسبت به مطالعات پیشین است. بر این اساس، تحقیق حاضر گامی نو در جهت تحلیل عمیق‌تر و زمینه‌مندتر روایت‌سازی رسانه‌ای از منازعه‌ای است که همچنان یکی از مسائل اصلی جهان معاصر به‌شمار می‌رود.

ادبیات نظری و مفاهیم

ادبیات نظری و تعریف مفاهیم اساسی در هر حوزه علمی از مهم‌ترین اقداماتی است که می‌تواند محدوده فکری و عملیاتی آن علم را مشخص کند. در اینجا ضمن تعریف نظری «سازمان رسانه‌ای»، «ایران اینترنت‌شال» و «شبکه‌های اجتماعی» به تعریف مفهوم «جنگ رسانه‌ای» خواهیم پرداخت تا معنای آن‌ها روشن شود.

سازمان رسانه‌ای

منظور از سازمان رسانه‌ای در این تحقیق، رسانه‌ای جمعی که تعریف سازمان درباره آن معنا پیدا کند؛ به عبارت دیگر نهاد اجتماعی، باشد مبتنی بر هدف باشد، ساختار آن به صورت آگاهانه طرح‌ریزی شده باشد، سیستم‌های فعال و هماهنگ داشته باشد و سرانجام با محیط خارجی در ارتباط باشد. دو ویژگی مهم یک سازمان رسانه‌ای پیچیدگی و ابهام است. سازمان‌های رسانه‌ای

برای بقا و حفظ موقعیت خود نیازمند فرم و ساختار سازمانی چابک است. سازمان رسانه‌ای چابک می‌تواند تغییر کند و خود را با تغییرات محیطی وفق دهد (گنجی و دیگران، ۱۴۰۲: ۸۷).

ایران اینترنشنال

ایران اینترنشنال یک شبکه تلویزیون ماهواره‌ای، کانال رادیویی و وبسایت خبری به زبان فارسی مستقر در لندن است که بر پخش اخبار و برنامه‌های سیاسی و اجتماعی مربوط به ایران تمرکز دارد. مالک شبکه، شرکت وُلنت مدیا و صاحب‌امتیاز آن در بریتانیا شرکت گلوبال مدیا است. ایران اینترنشنال توسط شرکت دیامای مدیا راه‌اندازی شده و استخدام کارکنان و گرداندن امور روزانه شبکه نیز توسط همین شرکت خدمات خبری انجام می‌شود که در راه‌اندازی بی‌بی‌سی فارسی نیز دخیل بود (والکر، ۲۰۱۹). در ابتدا راب بینون، مدیرعامل دیامای مدیا، به‌صورت موقت مدیریت شبکه ایران اینترنشنال را هم بر عهده داشت. از دی ۱۳۹۷ محمود عنایت مدیریت شبکه را بر عهده دارد. علی‌اصغر رمضان پور سردبیر و حسین رسام مدیر تأمین برنامه‌های شبکه است. این شبکه تقریباً ۲۱۱ نفر از جمله ۱۰۱ روزنامه‌نگار را در استخدام دارد (گلوب، ۲۰۲۰).

شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی، متشکل از افرادی است که با یکدیگر ارتباط داشته و از طریق این ارتباط می‌توانند مواردی مانند: ایده‌ها، افکار، احساسات، نیازمندی‌ها و کارهای خود را با سایر افراد گروه در میان بگذارند. این نکته را بایستی در نظر داشت که شبکه‌های اجتماعی، حاصل فناوری اطلاعات و ارتباطات است. برخی از کارشناسان عناصر مؤثر شبکه‌های مجازی را به‌صورت موازی نشان داده و عناصر پیشرفت و توسعه شبکه‌های اجتماعی را توسعه وب و برنامه‌های کاربردی آن به همراه عواملی همچون: اعتمادسازی، اشتراک‌گذاری و اتصال برخط می‌دانند (محک‌کار و حلاج، ۱۳۹۲: ۳). در میان شبکه‌های اجتماعی، اینستاگرام و توئیتر (ایکس) علی‌رغم کاربردهای متفاوت، فراگیری بیشتری داشته و مخاطبان خاص خود را دارد. از مهم‌ترین مزیت‌های اینستاگرام که محبوبیت آن را افزایش داده است، سادگی کاربری استفاده از این اپلیکیشن است (حسینی و کلانتری، ۱۳۹۶: ۴).

توئیتر (ایکس) نیز یک شبکه اجتماعی مبتنی بر میکروبلگ است که طی آن کاربران مجاز هستند تا ۲۸۰ حرف را به‌صورت یک نوشتار توییت کنند. مؤسس این شبکه اجتماعی فردی

به نام، جک دروسی است که در مارس ۲۰۰۶ آن را ایجاد کرد، اما شروع به فعالیت رسمی آن از ژوئیه ۲۰۰۶ بود. طبق آمار به‌دست‌آمده، اکنون ۶۰۰ میلیون کاربر عضو این شبکه اجتماعی هستند و حجمی معادل ۴۰۰ میلیون توییت در هر شبانه‌روز و بیش از ۱۶ میلیون جستجو در آن انجام می‌شود. در ابتدا تویتر (ایکس) با شعار «چه کار می‌کنید؟ پای در فضای مجازی گذاشت که مدتی بعد در سال ۲۰۰۹ شعار چه اتفاقی در حال رخ دادن است؟» را سرلوحه کار خود قرارداد (محک کار و حلاج، ۱۳۹۲: ۷). مرکز اصلی و مدیریت آن در شهر سانفرانسیسکو ایالات متحده آمریکا و شعبه‌های فرعی آن در شهرهای بوستون، نیویورک، سن آنتونیو قرار دارد. تا سال ۲۰۱۱ میلادی، تویتر فقط به ۱۱ زبان دنیا ترجمه می‌شد، اما اکنون قابلیت ترجمه به سایر زبان‌های پرتعداد دنیا را دارد که برای تحقق همین هدف، گروهی بالغ بر ۲۰۰ هزار نفر شکل گرفته است. در ایران تویتر (ایکس)، از شبکه‌های اجتماعی دارای محبوبیت بالا محسوب می‌شود. در زمان انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸ ایران، استفاده از آن، بین کاربران شبکه‌های اجتماعی، به میزان قابل‌توجهی افزایش یافت، این افزایش به‌قدری بود که در سایت الکسا، از آن به‌عنوان چهارمین وب‌گاه پرتعداد بین کاربران ایرانی نام‌برده شد.

جنگ رسانه‌ای

مفهوم «جنگ رسانه‌ای» به‌طور کلی به استفاده از رسانه‌ها و ابزارهای ارتباطی برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی، هدایت و تغییر روند رویدادها و حتی ایجاد ائتلاف‌ها و تقابل‌های سیاسی و نظامی در سطح جهانی اشاره دارد. در این نوع جنگ، رسانه‌ها به‌عنوان ابزاری برای تسلط بر روایت‌ها و شکل‌دهی به نگرش‌ها و ذهنیت‌های عمومی به کار گرفته می‌شوند.

جنگ رسانه‌ای به‌طور کلی به استفاده از رسانه‌ها و ابزارهای ارتباطی برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی، هدایت و تغییر روند رویدادها و حتی ایجاد ائتلاف‌ها و تقابل‌های سیاسی و نظامی در سطح جهانی اشاره دارد. در این نوع جنگ، رسانه‌ها به‌عنوان ابزاری برای تسلط بر روایت‌ها و شکل‌دهی به نگرش‌ها و ذهنیت‌های عمومی به کار گرفته می‌شوند. به‌طور خاص، جنگ رسانه‌ای به شیوه‌ای هدفمند برای دستیابی به اهداف استراتژیک از طریق تأثیرگذاری بر گروه‌های خاص یا مخاطبان عمومی انجام می‌شود (باربور، ۲۰۱۷: ۴۵). در این راستا، رسانه‌ها نقش مهمی در تحریف یا تقویت واقعیت‌ها ایفا می‌کنند و به‌ویژه در شرایط بحران و جنگ‌های نظامی اهمیت پیدا می‌کنند. در این مواقع، کنترل روایت‌ها و اطلاعات می‌تواند بر روند جنگ و

نتایج آن تأثیرگذار باشد (سیب، ۱۳۰۳: ۱۰۳). یکی از ویژگی‌های مهم جنگ رسانه‌ای، استفاده از فناوری‌های نوین ارتباطی و رسانه‌های اجتماعی است که به جنگ روایت‌ها دامن می‌زند. رسانه‌های دیجیتال به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی نقش اساسی در گسترش و تقویت گفتمان‌های خاص دارند و به جنگ رسانه‌ای در سطح جهانی بعد جدیدی بخشیده‌اند (سیب، ۱۳۰۳: ۱۰۷).

چهارچوب نظری

تحلیل و تبیین مسئله پژوهش در این مقاله بر مبنای نظریه چهارچوب سازی و امپریالیسم رسانه در بستر شبکه‌های اجتماعی تلگرام، توییتر (ایکس) و اینستاگرام شبکه اینترنت‌شنال است.

نظریه چهارچوب‌سازی

چهارچوب‌سازی یک نظریه ارتباطی و جامعه‌شناسی است. مفهوم چهارچوب بندی یا چهارچوب‌سازی در سال ۱۹۷۴ توسط جامعه‌شناسی به نام «اروینگ گافمن»^۱ عنوان شد. جامعه‌شناسی که معتقد بود افراد به‌صورت فعال جهان پیرامون خود را با استفاده از «چهارچوب‌هایی» که اطلاعات را تعیین، دریافت و شناسایی کرده و برچسب می‌زنند، سازمان‌دهی و معنا می‌کنند (شوفل و دی. توکبری، ۲۰۰۷: ۱۱).

از نظر شارحان این نظریه، نظام باورها و کنش‌های سیاسی به‌ویژه رفتارهای جمعی و بحث و گفتگوی عمومی در خلأ شکل نمی‌گیرد؛ بلکه در چهارچوب معنایی و گفتمانی که در فرهنگ، تاریخ، تعهدات و وفاداری‌های سیاسی مورد پذیرش توده مردم ریشه دارد، پدید می‌آید و طی فرایندی در مناسبات بین گروه‌های متنوع فرهنگی قدرت و سیاست، معنایی ساخته می‌شود تا توجیه‌کننده نگرش و کنش متقابل آن‌ها باشد. گیتلین^۲ (۱۹۸۰) در توصیف نظر گافمن بیان می‌دارد ما برای آن که واقعیت را درک و مدیریت کنیم و یا به بحث در مورد آن بپردازیم واقعیت را چهارچوب بندی می‌کنیم و یا مجموعه و فهرستی از شناخت‌ها و کنش‌ها را برمی‌گزینیم. به دیگر معنا «چهارچوب نظر و یا طرحی است که معنا می‌دهد» (سرابی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۳).

بنابراین، رسانه‌های خبری با چارچوب سازی رویدادها، ساختار شناختی مشخص و تعریف شده‌ای را، برای مخاطبان فراهم می‌کنند، به‌گونه‌ای که مفهوم‌سازی مردم از واقعیت، به‌نوعی بر اساس چارچوب‌های رسانه‌ای شکل می‌گیرد (مهدی زاده، ۱۳۹۳: ۳۷). چراکه در

1 Erving Goffman

2 Gitlin

چارچوب سازی، با توجه به جهت‌گیری درک عمومی از موضوع‌ها، بر این موضوع تأکید می‌شود که «مردم درباره چه و چگونه فکر کنند»؛ به این صورت که، چارچوب‌های خبری پارامترهایی را تعیین می‌کنند که شهروندان در یک مسیر جهت‌دار، به بحث درباره رخداد‌های عمومی می‌پردازند (زابلی‌زاده، ۱۳۹۳: ۱۴).

امپریالیسم رسانه

امپریالیسم رسانه‌ای از نگاه یک چهارچوب مفهومی، زیر چتر بزرگ امپریالیسم فرهنگی قرار می‌گیرد. از دیدگاه وایت (۲۰۰۱) امپریالیسم فرهنگی، از سوی محققان با اهداف و پس‌زمینه‌های مختلف مطالعاتی، به‌منظور توضیح پدیده‌ها در فضای ارتباطات بین‌الملل، انسان‌شناسی، آموزش، علوم، تاریخ، ادبیات و ورزش به‌عنوان چارچوب مورد استفاده قرار گرفته است (اوساکوئه و ایباگر، ۲۰۱۰: ۲).

واژه امپریالیسم رسانه‌ای، شرایطی را تشریح می‌کند که در آن، نظام رسانه‌ای منطقه‌ای خاص، بر نظام رسانه‌ای منطقه‌ای دیگر تمرکز کرده باشد. بر اساس تعریف «بوید-بارت» (۱۹۷۷) از امپریالیسم رسانه‌ای، این نظریه به فرایندی اشاره می‌کند که به‌وسیله آن مالکیت، ساختار، پخش و یا محتوای رسانه در هر کشوری، تحت تأثیر تمایل‌های رسانه‌ای کشور یا کشورهای دیگر قرار می‌گیرد (اوساکوئه و ایباگر، ۲۰۱۰: ۵). می‌توان گفت که نظریه‌های امپریالیسم رسانه‌ای، امپریالیسم ارتباطی و سلطه فرهنگی ناظر بر سلطه شرکت‌های بزرگ غربی بر سپهر اطلاعاتی هستند (فوجس، ۲۰۱۰: ۵۰).

این پژوهش با تکیه بر نظریه‌های چهارچوب‌سازی و امپریالیسم رسانه‌ای تلاش می‌کند گفتمان خبری رسانه ایران اینترنت‌نشان را در ارتباط با جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل در شبکه‌های اجتماعی مورد تحلیل قرار دهد. کاربرد نظریه چهارچوب‌سازی در این پژوهش از آن روست که این نظریه امکان بررسی نحوه برجسته‌سازی، حاشیه‌سازی و تعریف رخدادها توسط رسانه را فراهم می‌کند. به‌بیان دیگر، چهارچوب‌سازی ابزاری تحلیلی برای فهم چگونگی شکل‌دادن به ادراک مخاطب از طریق انتخاب و تأکید بر عناصر خاص خبری است. با توجه به محوریت تلگرام، توئیتر (ایکس) و اینستاگرام در انتشار محتوای ایران اینترنت‌نشان، این چارچوب تحلیلی به‌خوبی ظرفیت واکاوی نحوه هدایت افکار عمومی را دارد. در کنار آن، نظریه امپریالیسم

رسانه‌ای از این حیث در پژوهش حاضر به کار گرفته شده که ایران اینترنشنال یک رسانه فراملی با پشتوانه مالی خارجی و در راستای منافع دولت‌های خاص است؛ از این رو بررسی جهت‌گیری آن با نگاه به سلطه رسانه‌ای و انتقال ارزش‌های خاص سیاسی-فرهنگی در قالب روایت خبری اهمیت می‌یابد. این نظریه به ما امکان می‌دهد جایگاه این رسانه را در فضای نبردهای گفتمانی بین‌المللی فهم کنیم.

روش

این پژوهش از دیدگاه هدف، بنیادی است. رویکرد استفاده شده در این پژوهش نیز، تحلیل داده‌بنیاد است. جامعه این پژوهش، تمام اخباری منتشر شده در بازه زمانی ۷ اکتبر تا ۷ نوامبر ۲۰۲۳ است. نمونه‌گیری از جامعه این پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس انجام شد. حجم نمونه هدفمند این پژوهش ۱۲۲ متن خبر و فیلم در بازه زمانی ۷ اکتبر تا ۷ نوامبر ۲۰۲۳ است. این حجم از بین تقریباً ۷۰۰ خبر و فیلم منتشر شده انتخاب گردید. داده‌های این مقاله به روش مرور منابع گردآوری شده‌اند. بستر تلگرام، توئیتر (ایکس) و اینستاگرام از ابزارهای انتخاب اخبار بررسی شده بودند.

معیار کفایت نمونه و اشباع نظری: انتخاب نمونه‌ها تا جایی ادامه یافت که مفاهیم و مقوله‌های جدیدی از تحلیل داده‌ها استخراج نمی‌شد (اشباع نظری). معیار کفایت نمونه در این پژوهش، دستیابی به تکرار مفاهیم، نبود داده جدید و تکرار مقوله‌ها در تحلیل‌ها بود. واحد تحلیل در این پژوهش، موضوع است. این واحد تحلیل در بیشتر موارد با عناوین اخبار یکسان می‌شد. به عبارت بهتر با مشاهده اولین موضوع، اولین مفهوم مورد بررسی شکل می‌گرفت و تا مرز پایان موضوع ادامه داشت و پس از ظهور موضوع جدید در متن اخبار مفهوم جدید ایجاد و یادداشت می‌شد و این فرایند تا پایان بررسی آخرین خبر ادامه داشت.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های مقاله از روش تحلیل محتوای داده‌بنیاد استفاده شد. پس از انتخاب واحد و ابزار تحلیل، تحلیل محتوای کیفی در چهار مرحله اصلی انجام شد. این مراحل عبارت‌اند بودند از کدگذاری باز (شکستن متن‌ها به مفاهیم اولیه و استخراج معناهای ضمنی)، گروه‌بندی (سازمان‌دهی مفاهیم مشابه در قالب زیرمقوله‌ها)، مقوله‌بندی (ترکیب زیرمقوله‌ها و ساخت مقوله‌های کلی) و کشف انتزاع (شکل‌گیری تفسیر نهایی از داده‌ها). در مرحله کدگذاری

باز، واحدهای تحلیل به کوچک‌ترین اجزای مفهومی شکسته شدند و مفاهیم اصلی از اعماق داده‌های عینی استخراج و یادداشت گردیدند. پس از استخراج کامل مفاهیم اولیه از داده‌ها، مرحله گروه‌بندی آغاز شد. هدف اصلی گروه‌بندی قراردادن مفاهیم مشابه در دسته‌های بزرگ‌تر و تشکیل زیر مقوله‌ها بود. پس از آن در مرحله مقوله‌بندی، زیر مقوله‌های مشابه دسته‌بندی شدند و مقوله‌های اصلی به دست آمدند. هدف از ایجاد مقوله‌های اصلی توصیف پدیده، افزایش درک محقق از پدیده مورد بررسی و تولید دانش است. آخرین مرحله از تحلیل محتوای کیفی رسیدن به تفسیری انتزاعی یا همان ابرمفهوم بود.

پس از این تحلیل با ارائه مدل پارادایمی به روش تحلیل داده‌بنیاد، مقوله‌های اصلی در پنج دسته شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها دسته‌بندی و مورد تحلیل قرار گرفت.

اعتبار تحقیق: برای افزایش اعتبار پژوهش، از روش بررسی مجدد داده‌ها (بازبینی کدها در چند نوبت)، تطبیق تحلیل با نقل‌قول‌های مستقیم از متن اخبار و بررسی هم‌زمانی داده‌ها در سه بستر مختلف استفاده شد. همچنین تحلیل توسط دو پژوهشگر بررسی و تطابق داده‌ها تأیید شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در ادامه بر اساس رویکرد تحلیل داده بنیاد، ۱۲۲ متن و عنوان خبر از ۷۰۰ خبر منتشر شده در شبکه‌های فضای مجازی رسانه ایران اینترنشنال مرتبط با عملیات طوفان الاقصی و حوادث پس‌از آن، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که ۲۰ مورد از نتایج به‌عنوان نمونه در جدول و گزارش‌نویسی ذیل بیان شده است:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

چگونگی پرداخت اخبار و بازتاب رسانه‌ای ایران اینترنت‌نشال درباره جنگ فلسطین و رژیم اسرائیل

جدول شماره ۱. متن و مقولات فرعی تحقیق

ردیف	متن	زمان انتشار	بستر انتشار	قالب خبر	مقولات فرعی
۱	دست کم ۲۲ اسرائیلی در حملات غافلگیرانه حماس کشته شدند. بر اساس گزارش‌ها، بیش از ۲۰۰ نفر زخمی شدند و انتظار می‌رود شمار کشته‌ها و زخمی‌ها افزایش یابد. دانیل هاگاری، سخنگوی ارتش اسرائیل، نیز در ویدیویی «وضعیت جنگی» در این کشور را اعلام کرد.	۷ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	حملات غافلگیرانه حماس / اعلام وضعیت جنگی
۲	انفجار در اشکلون؛ پرتاب ده‌ها راکت توسط حماس از غزه به سوی اسرائیل. حمله راکتی توسط حماس انجام شده و نیروهایش به داخل اسرائیل وارد شدند.	۷ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	حمله حماس نه دفاع
۳	ارتش اسرائیل «وضعیت جنگی» اعلام کرد؛ دست کم ۲۲ نفر در حملات حماس در اسرائیل کشته شدند	۷ اکتبر	تلگرام		
۴	«تحلیل گران و سیاستمداران دنیا از حمله حماس به اسرائیل شوکه شده‌اند.»	۱۱ اکتبر	تلگرام		
۵	هشدار نماینده اسرائیل در سازمان ملل درباره حملات حوثی‌های یمن، گیلاد اردان: حوثی‌ها دست کم ۴ بار در ماه گذشته به اسرائیل حمله و تمامیت ارضی اسرائیل را نقض کرده‌اند.	۷ نوامبر	توییتر		
۶	اسرائیل حق دارد از خود دفاع کند و فلسطینی‌ها مستحق «اقدامات برابر ایمنی و امنیتی» هستند،	۳۰ اکتبر	تلگرام		
۷	غسان علیان... با تهدید گروه‌های شبه‌نظامی فلسطینی گفت: حماس دروازه‌های جهنم را به روی نوار غزه گشود. او افزود: تصمیم را حماس گرفت، مسئولیت با حماس است و هزینه را خواهد پرداخت.	۷ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	رجزخوانی جنگی / مظلوم‌نمایی / مقصر سازی

ردیف	متن	زمان انتشار	بستر انتشار	قالب خبر	مقولات فرعی
۸	گالانت: هدف ما نابودی کامل نیروهای حماس است. جنگ تا نابودی تمام تهدیدها از سوی غزه ادامه دارد.	۷ فورامبر	توییتر		
۹	در پی شلیک موشک هدایت‌شونده ضدتانک از سوی حزب‌الله لبنان به سمت خاک اسرائیل، ارتش اسرائیل یک دیده‌بانی حزب‌الله در مرز را هدف قرار داد بر اساس ویدیوهای منتشرشده در نقاط مرزی این دو کشور تبادل آتش صورت گرفته است	۱۱ اکتبر	تلگرام	ویدئو و متن	نرم‌سازی / تقلیل شدت وضعیت جنگی
۱۰	دفتر نمایندگی جمهوری اسلامی نزد سازمان ملل متحد در بیانیه‌ای که نشریه نیوزویک منتشر کرده، نقش مستقیم ایران در حمله حماس به اسرائیل را رد کرد، اما پذیرفت که به شبه‌نظامیان فلسطینی مهارت‌های لازم برای حمله علیه اسرائیل را ارائه کرده است.	۱۱ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	دخالت ایران در جنگ حماس و اسرائیل
۱۱	فریدون عباسی، عضو کمیسیون انرژی مجلس با بیان اینکه «تضعیف اسرائیل به امنیت ایران کمک خواهد کرد»، به سایت «رویداد ۲۴» گفت: «نیاز بود که ضربه‌ای مهلک در این برهه از زمان به اسرائیل وارد شود و نیاز به ضربه محکم‌تری هم دارد که فعلاً این مقدمه یک ضربه نهایی است.»	۱۱ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	دخالت ایران در جنگ / تهدید اسرائیل
۱۲	احمد جنتی، دبیر شورای نگهبان، حمله حماس به اسرائیل را «عملیات پیروزمندانه و امیدآفرین» خواند و افزود: «این عملیات نشان داد اسرائیل رو به نابودی است که هر دولتی با او همراهی کند، در این نابودی شریک خواهد شد.»	۱۱ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	تهدید اسرائیل توسط مقامات ایران
۱۳	یابیر لاپید، نخست‌وزیر سابق اسرائیل، به فرانس ۲۴ گفت که رئیس‌جمهوری فرانسه به جمهوری اسلامی پیام داده که در درگیری‌های اسرائیل و حماس دخالت نکند. او افزود: «به حزب‌الله لبنان و دیگر فلسطینی‌ها هشدار دادیم؛ ما می‌خواهیم به حماس در غزه حمله کنیم و خواهان جنگ منطقه‌ای نیستیم.»	۱۱ اکتبر	تلگرام	عکس و متن	جلوگیری از گسترش جنگ توسط اسرائیل

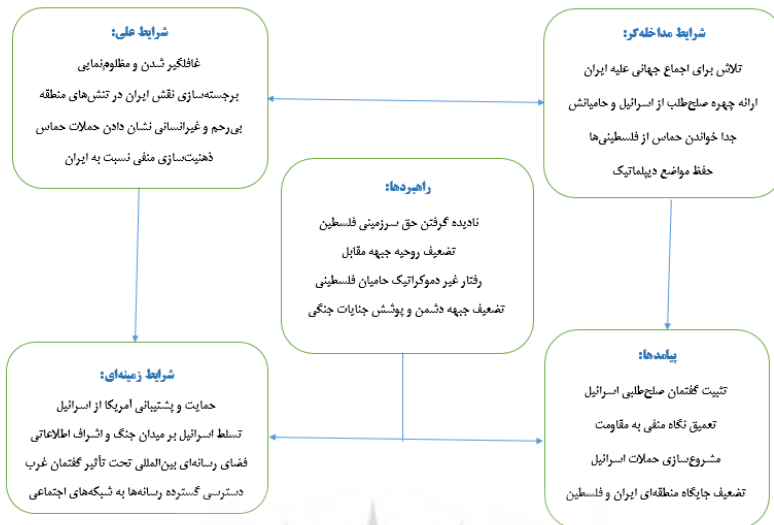
ردیف	متن	زمان انتشار	بستر انتشار	قالب خبر	مقولات فرعی
۱۴	رئیس جمهوری اسرائیل حمله حماس به این کشور را «گناه نابخشودنی» خواند و گفت: این گناه نه تنها توسط یک سازمان تروریستی، بلکه توسط یک محور شیطانی که پایگاه آن در ایران است هدایت می شود و نیروهای نیابتی آن خستگی ناپذیر برای تضعیف ما تلاش می کنند	۸ اکتبر	تلگرام	متن و عکس	تروریست خواندن حماس/ دخیل کردن ایران در جنگ/ تلاش برای اجماع علیه ایران/ نمایش قدرت اسرائیل
۱۵	اوفیر جندلمان، سخنگوی عربی نخست وزیر اسرائیل، در پلتفرم اکس، توئیتر سابق، ویدیویی را منتشر کرده و نوشته است: سگ های مهاجم ارتش اسرائیل در تونل های نوار غزه متعلق به حماس به دنبال تروریست های حماس و گرفتن آنها هستند.	۵ نوامبر	تلگرام	متن و ویدئو	
۱۶	ارتش اسرائیل با انتشار ویدئو ... این ارتش برخی از تونل های حفر شده به دست شبه نظامیان حماس را در غزه کشف کرده و این تونل ها را با کار گذاشتن مواد منفجره و همچنین حمله هوایی منهدم کرده اند.	۳ نوامبر	اینستاگرام		
۱۷	سفیر اسرائیل در سازمان ملل خواستار تهدید نظامی جهانی علیه ایران، به دلیل حمایتش از حماس شد.	۱۴ اکتبر	توییتر	متن و عکس	
۱۸	عضو پارلمان بریتانیا: حکومت ایران مسئول تأمین مالی، آموزش و تسلیح حماس است و افزود احتمالاً سپاه در برنامه ریزی برای این «حمله های مرگبار» نقش داشته است؛ بانک صادرات و ملی در لندن باید به خاطر انتقال پول به حماس بسته شوند.	۲۳ اکتبر	توییتر	متن و عکس	
۱۹	آنتونیو گوترش، دبیر کل سازمان ملل در واکنش به انتقاد اسرائیل از سخنانش درباره حمله حماس، گفت: «من از تفسیر نادرست برخی از سخنانم شوکه شده ام. انگار که اقدامات تروریستی حماس را توجیه می کنم. این دروغ است. برعکس بود.» اما سفیر اسرائیل در سازمان ملل دوباره خواستار کناره گیری او شد.	۲۶ اکتبر	تلگرام	متن و عکس	

ردیف	متن	زمان انتشار	بستر انتشار	قالب خبر	مقولات فرعی
۲۰	بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل گفت که درگیری میان اسرائیل و حماس، «جنگ جهان تمدن با محور شیطانی» است. او گفت: «این محور شیطانی با سرکردگی ایران و شرکای آن شامل حزب‌الله و حماس، می‌خواهد خاورمیانه را به عصر اسارت، جنگ، بردگی و نابودی» برگرداند.	۱۹ آذر	تگرام	متن و عکس	

با توجه به مقولات فرعی به‌دست‌آمده از جدول شماره یک، مقولات اصلی استخراج شدند. آن تعداد از مقولات فرعی که یک مفهوم مشخص و واحد را نشان می‌دادند در قالب یک دسته و گروه قرار گرفته و یک مقوله اصلی را تشکیل دادند. مقولات اصلی به‌دست‌آمده به شرح زیر است:

جدول شماره ۲. مقولات اصلی تحقیق

مقولات اصلی	
غافلگیر شدن و مظلوم‌نمایی	برجسته‌سازی نقش ایران در تنش‌های منطقه
بی‌رحم و غیرانسانی نشان دادن حملات حماس	ذهنیت سازی منفی نسبت به ایران
تلاش برای اجماع جهانی علیه ایران	ارائه چهره صلح‌طلب از اسرائیل و حامیانش
جدا دانستن حماس از فلسطینی‌ها	حفظ مواضع دیپلماتیک
نادیده گرفتن حق سرزمینی فلسطین	تضعیف روحیه جبهه مقابل
رفتار غیر دموکراتیک حامیان فلسطینی	تضعیف جبهه دشمن و پوشش جنایات جنگی
تثبیت گفتمان صلح‌طلبی اسرائیل	تعمیق نگاه منفی به مقاومت
حمایت و پشتیبانی آمریکا از اسرائیل	تسلط اسرائیل بر میدان جنگ و اشراف اطلاعاتی
فضای رسانه‌ای بین‌المللی تحت تأثیر گفتمان غرب	دسترسی گسترده رسانه‌ها به شبکه‌های اجتماعی
مشروع‌سازی جملات اسرائیل	تضعیف جایگاه منطقه‌ای ایران و فلسطین
ابر مفهوم: حماس تهدیدی برای منطقه	

شکل شماره ۱. مدل پارادایمی بر اساس روش تحلیل محتوای داده‌بنیاد

همان‌طور که در شکل فوق مشاهده می‌شود، رسانه ایران اینترنت‌نشال عوامل شروع‌کننده جنگ حماس و رژیم اسرائیل را در «غافلگیر شدن و مظلوم‌نمایی رژیم اسرائیل»، «برجسته‌سازی نقش ایران در تنش‌های منطقه» و ضرورت مقابله با آن جهت جلوگیری از گسترش جنگ به سایر مناطق و درنهایت «بی‌رحم و غیرانسانی نشان دادن حملات حماس» نشان می‌دهد. آنچه در محتوای اخبار این رسانه جالب توجه است این است که «حق سرزمینی مردم فلسطین» به‌عنوان زمینه انجام عملیات «طوفان الاقصی» به‌عمد نادیده گرفته شده است. همچنین این رسانه عواملی که موجب دفاع بیشتر رژیم اسرائیل از خود و بر حق نبودن حماس و تروریست خواندن آن بیان می‌کردند را در «حمایت و پشتیبانی آمریکا از رژیم اسرائیل»، «برجسته‌سازی نقش ایران در تنش‌های منطقه»، «رفتار غیر دموکراتیک حامیان فلسطینی» و «تعهد به شهروندان و نیروهای نظامی» از سوی رژیم اسرائیل اعلام می‌کرد.

تکنیک‌هایی که رسانه ایران اینترنت‌نشال برای بزرگنمایی قدرت رژیم اسرائیل و تضعیف نیروی‌های حماس از آن استفاده می‌کرد نیز شامل «ارائه چهره مثبت و صلح‌طلب از رژیم اسرائیل و حامیانش»، «تسلط بر میدان جنگ و اشراف اطلاعاتی دولت رژیم اسرائیل»، «تضعیف جبهه حماس و پوشش جنایات جنگی رژیم اسرائیل»، «بی‌رحم و غیرانسانی نشان دادن حملات

حماس» و «حفظ مواضع دیپلماتیک رژیم اسرائیل در منطقه» می‌شود.

درنهایت خروجی و نتیجه گزارش‌ها، اخبار و ویدئوهای منتشرشده در این رسانه در بازه زمانی یک‌ماهه اول جنگ حماس و رژیم اسرائیل، «تروریستی و جنگ‌طلب بودن حماس»، «تلاش برای اجماع جهانی علیه ایران»، «ذهنیت‌سازی منفی نسبت به ایران و مشارکت مستقیم آن در جنگ» و «تضعیف روحیه جبهه مقابل» بوده است.

تحلیل یافته‌ها

در این بخش به تحلیل تعدادی از مقولات اصلی تحقیق می‌پردازیم که بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری ابرمفهوم «حماس تهدیدی برای منطقه» داشته‌اند.

حماس خطری برای منطقه: از ساعات آغاز عملیات حماس علیه رژیم اسرائیل، خط خبری غافلگیری و غیرمنتظره بودن این حمله دنبال شد و ادبیات ابتدایی مخابره اخبار، ادبیاتی متناسب با وضعیت جنگی بود (روزنامه یدیعوت آحارونوت به نقل از منابع حماس نوشت که اعضای این گروه ۵۳ اسرائیلی را به اسارت گرفتند و آن‌ها را به غزه منتقل کردند) اما پس از گذشت یک روز از آغاز عملیات ۷ اکتبر تا زمان گردآوری داده‌ها، برخی کلیدواژه‌ها همچون «گروگان» در اخبار تولیدی جایگزین الفاظ رایج ادبیات جنگ همچون «اسیر» شد. (گیلعاد اردان، سفیر اسرائیل در سازمان ملل، در جمع گروهی از سفیران کشورها در سازمان ملل تأکید کرد: اسرائیل تا نابودی حماس و بازگشت همه گروگان‌ها به جنگ در غزه ادامه خواهد داد).

استفاده ایران اینترنت‌نشال از این الفاظ و ضریب دادن به اتفاقات رخ داده در میدان جنگ به نفع رژیم اسرائیل (آنچه می‌بینید اشویتس نیست، اسرائیلی‌هایی‌اند که توسط حماس سلاخی شدند و زنده سوزانده شدند) و بازتاب سخنان مقامات دیگر کشورها در محکومیت عملیات حماس (انالنا بربوک، وزیر خارجه آلمان که به اسرائیل سفر کرده، در سخنانی، حمله حماس به اسرائیل را «جنایات غیرانسانی» توصیف کرد و گفت که این حمله اسرائیل را به‌شدت زخمی کرده است)؛ و در کنار آن، بازنشر پرتکرار واژه «تروریست» پیش از نام بردن از گروه حماس و القای آن به افکار عمومی، عملاً به بازوی عملیات روانی رژیم اسرائیل برای ارائه چهره‌ای خشن و خطرناک از گروه حماس تبدیل شد.

تسلط بر میدان جنگ و اشراف اطلاعاتی: در روزهای آغازین جنگ میان حماس و رژیم اسرائیل، هجمه روانی زیادی علیه مسئولان رژیم اسرائیل نسبت به عدم اشراف اطلاعاتی و

رژیم اسرائیل و حامیانش جنگ را تقبیح کرده اما ایجاد آرامش در منطقه را معلول تداوم عملیات خود قلمداد کنند (رئیس کمیسیون اروپا گفت: اروپا و آمریکا در کنار اسرائیل برای مقابله با ترور می‌ایستند. اسرائیل حق دارد مطابق قوانین بین‌المللی از خود دفاع کند. ما همچنین کمک‌های انسان‌دوستانه به غیرنظامیان غزه را افزایش خواهیم داد.) و (رئیس‌جمهوری پیشین آمریکا از اسرائیل درخواست کرد با احترام به قوانین بین‌المللی تا جایی که ممکن است از کشتار و رنج غیرنظامیان جلوگیری کند، زیرا این کار اخلاقی نیست.)

برجسته‌سازی نقش ایران در تنش‌های منطقه و تلاش برای اجماع جهانی

علیه ایران: ایران اینترنت‌شال همواره تلاش کرده وجهه‌ای حرفه‌ای و بی‌طرف از خود به نمایش بگذارد اما مرور اخبار منتشره این رسانه در بازه‌های مختلف زمانی، چیزی غیرازاین گزاره را نمایان می‌کند که این رویکرد در جنگ ۲۰۲۳ حماس و رژیم اسرائیل نیز به‌روشنی عیان بود؛ در کنار بازنشر اظهارات مقامات صهیونیستی (اگر تردید دارید که چه کسی از این حمله تروریستی وحشیانه حمایت مالی و پشتیبانی می‌کند... رژیم آیت‌الله سر‌اختاپوس است.) و کشورهای غربی (لبنیزی گراهام، سناتور جمهوری‌خواه آمریکا گفت تصور این‌که حمله حماس به اسرائیل بدون دخالت جمهوری اسلامی انجام شده، «خنده‌دار» است و ایران مسئول «سلاخی» احتمالی گروگان‌ها خواهد بود)، تولید قالبی از محتوا را آغاز کرد که علاوه بر دامن زدن به ادعاها علیه جمهوری اسلامی ایران، فضای سیاسی و اجتماعی کشور را نیز کاملاً منفک از هم و در مقابل یکدیگر قرار می‌داد (یک شهروند با فرستادن ویدئویی به شادی عوامل و هواداران جمهوری اسلامی برای حمله گروه حماس به اسرائیل اشاره کرده و می‌گوید: وجدانا کشته شدن زن و بچه‌های بی‌گناه خوشحالی و جشن گرفتن دارد؟ حالا مشخص شد پشت پرده این جنایت‌ها و حامی مالی تروریست‌هایی که آن‌طرف دنیا خونریزی راه انداخته‌اند، چه کسانی هستند). استفاده از محتوای غیرحرفه‌ای تحت عنوان (ارسالی شهروندان)، این‌طور تصویرسازی می‌کند که مردم عادی در ایران با سیاست‌های حاکمیت همراه نبوده و نقشی در تصمیمات آنان ندارند درحالی‌که این رسانه با استفاده از این ابزار، به‌نوعی حرف خود را از زبان دیگران بیان می‌کند.

این بسته محتوایی که شامل اظهارنظر رسمی مقامات مختلف، بازتاب گزینشی اظهارات مقامات ایرانی در رابطه با حمایت از حماس و فلسطین (علی فدوی، جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران، درباره اقدامات عملی جمهوری اسلامی در جنگ غزه گفت: «برخی از جوانان اقدام عملی را موشک مستقیم به حیف می‌دانند، اگر لازم باشد و تکلیف شود این کار هم صورت

می‌گیرد.» و به خدمت گرفتن شهروند خبرنگاران است، به دنبال تثبیت ذهنیت جنگ‌طلبانه از جمهوری اسلامی ایران، اقناع افکار عمومی برای مقابله با این جریان جنگ‌طلب و درنهایت، زمینه‌سازی هرگونه اقدام متقابل چه در قالب نظامی و چه در قالب دیپلماتیک و سیاسی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که رسانه ایران اینترنشنال سعی داشته است، با استفاده از فضای تأثیرگذار رسانه، واقعیت را از دیدگاه خود و در راستای تکمیل اهداف، توجیه و همراه کردن افکار عمومی و جهانی به کار برد به‌نحوی که در منطقه و میان افکار جهانی، از حماس به‌عنوان یک گروهک تروریستی و خطری برای منطقه نام می‌برد. در راهبرد خود درصدد عادی‌سازی و موجه نشان دادن حملات رژیم اسرائیل و جنایات جنگی که این دولت در بمباران بیمارستان‌ها و کشتن غیرنظامیان با عنوان (جنگ شهری تلفاتی نیز دارد)، بوده است و بیشتر از تکنیک‌های خبری و اقناعی مانند دسته‌بندی کارت‌ها (بیان گزینشی واقعیت) (تحلیل گران و سیاستمداران دنیا از حمله حماس به اسرائیل شوکه شده‌اند)، برچسب‌زنی (این گناه نه‌تنها توسط یک سازمان تروریستی، بلکه توسط یک محور شیطانی که پایگاه آن در ایران است هدایت می‌شود)، عملیات روانی (انزوا و ایجاد تردید در افکار عمومی)، برانگیختن احساسات (حماس جنگ را علیه ما آغاز کرد زیرا می‌خواست همه ما را بکشد) و (آنچه می‌بینید آشوب نیست، اسرائیلی‌هایی‌اند که توسط حماس سلاخی شدند و زنده سوزانده شدند). برجسته‌سازی، قربانی کردن، کانال انحرافی و وارونه‌سازی واقعیت با نادیده گرفتن زمینه‌های تاریخی عملیات طوفان‌الاقصی مانند حق سرزمینی مردم فلسطین، استفاده کرده است.

همان‌طور که در حمایت کشورهای حامی رژیم صهیونیستی ازجمله آمریکا، انگلیس و فرانسه آمده است؛ «آمریکا پیش‌نویس قطعنامه‌ای را به شورای امنیت پیشنهاد کرد که در آن بر حق اسرائیل برای دفاع از خود تأکید کرد و از همه کشورها خواسته تلاش کنند خشونت‌های غزه به سایر مناطق گسترش نیابد» و یا در خبری دیگری رئیس کمیسیون اروپا بیان کرد «اروپا و آمریکا در کنار اسرائیل برای مقابله با ترور می‌ایستند. اسرائیل حق دارد مطابق قوانین بین‌المللی از خود دفاع کند. ما همچنین کمک‌های انسان‌دوستانه به غیرنظامیان غزه را افزایش خواهیم داد».

بر اساس نظریه چارچوب‌سازی، رسانه‌ها از طریق برجسته‌سازی برخی مؤلفه‌ها و حذف یا کمرنگ‌سازی عناصر دیگر، واقعیت را بازتعریف می‌کنند و بر نحوه ادراک مخاطبان اثر می‌گذارند.

در این چارچوب، ایران اینترنت‌شال با تمرکز بر تصاویری احساسی از قربانیان رژیم صهیونیستی، عباراتی چون «حماس جنگ را آغاز کرد چون می‌خواست ما را بکشد» یا «این‌جا آشویتس نیست، اسرائیلی‌هایی هستند که زنده سوزانده شدند»، تلاش کرده است مخاطب جهانی را با چارچوبی احساس‌محور، به‌سوی همدردی با اسرائیل و نفرت نسبت به مقاومت فلسطینی سوق دهد. در این فرایند، زمینه‌های تاریخی، حق سرزمینی مردم فلسطین و دهه‌ها اشغالگری و سرکوب، به‌کلی نادیده گرفته شده است.

از سوی دیگر، کاربرد مفاهیمی چون «محور شرارت» و نسبت دادن عملیات به ایران، در قالب نوعی چارچوب امنیتی و تهدیدزا، افکار عمومی را نسبت به خطرآفرینی گفتمان مقاومت و نقش منطقه‌ای ایران جهت‌دهی می‌کند. این‌گونه بازنمایی‌ها نه‌تنها به خلق تصویری وارونه از واقعیت منجر می‌شود، بلکه در چارچوب نظریه امپریالیسم رسانه‌ای نیز قابل تحلیل است؛ چراکه ایران اینترنت‌شال، به‌عنوان رسانه‌ای فراملی که در بستر سرمایه‌گذاری قدرت‌های غربی فعالیت می‌کند، در راستای منافع نظام سلطه جهانی و تداوم هژمونی رسانه‌ای آنان عمل می‌کند.

بر اساس نظریه امپریالیسم رسانه‌ای، جریان رسانه‌ای جهانی در سیطره کشورهای مرکز (غرب) است و این رسانه‌ها، نقش بازوی نرم نظام سلطه را ایفا می‌کنند. در همین راستا، حمایت بی‌قیدوشرط دولت‌های غربی از رژیم اسرائیل، هم‌زمان با تقبیح مقاومت فلسطینی، بخشی از فرایند جهانی‌سازی گفتمان سلطه‌گر است که رسانه‌هایی چون ایران اینترنت‌شال، آن را در سطح افکار عمومی بازتولید می‌کنند.

تمام این اتفاقات در حالی است که در بسیاری از کشورها راهپیمایی‌ها و تظاهراتی برای مظلومیت مردم فلسطینی و دفاع از عملیات طوفان الاقصی انجام شد، به‌خصوص در کشورهای اروپایی ازجمله فرانسه، لندن، سوئد و... مردم برای آتش‌بس و تمام شدن جنایات جنگی رژیم اسرائیل اعتراض‌های گسترده انجام دادند. این اقدامات در سطح جهانی مردم فلسطین و حماس را در اذهان دوستان و دشمنان گفتمان مقاومت اسلامی بزرگ و قدرتمند نشان می‌داد و رسانه‌های موافق و مخالف را وادار به روایت‌گری از خود می‌کرد اما همین تهدید حقانیت و مظلومیت مردم فلسطین در نگاه دشمنان، موجب شد تا در فضای رسانه به شکلی مدیریت و عمل کنند تا تهدید را تبدیل به فرصت و با وارونه نشان دادن حقیقت، به نفع مدعیان حقوق بشر (ارائه چهره بشردوستانه و صلح‌طلب از اسرائیل، پاپ و آمریکا، حمایت و پشتیبانی آمریکا از اسرائیل و جلوگیری از گسترش جنگ توسط اسرائیل) و نظام سلطه امتیازی کسب کرده و منافع

آنان را تأمین کنند. درمجموع، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که رسانه ایران اینترنشنال نه تنها در چارچوب اهداف گفتمان سلطه به بازنمایی واقعیت پرداخته است، بلکه در پی تثبیت چارچوب‌های معناساختی خاصی است که با منافع امپریالیستی و پروژه‌های ژئوپلیتیکی قدرت‌های غربی پیوند خورده است.

پیشنهادهای

۱. **تحلیل مقایسه‌ای میان رسانه‌های مختلف:** تحلیل مقایسه‌ای میان رسانه‌های مختلف مانند بی‌بی‌سی فارسی، صدای آمریکا و سایر رسانه‌های بین‌المللی می‌تواند به تحلیل شباهت‌ها و تفاوت‌های گفتمانی در پوشش جنگ‌ها و بحران‌ها بپردازد و نحوه تأثیرگذاری رسانه‌ها بر افکار عمومی و سیاست‌های بین‌المللی را بررسی کند.
۲. **بررسی تأثیر تحلیل‌های رسانه‌ای بر سیاست خارجی ایران:** تحقیق آینده می‌تواند به بررسی تأثیرات گفتمان‌های رسانه‌ای در قالب‌های مختلف (تلویزیون، شبکه‌های اجتماعی، رسانه‌های آنلاین) بر سیاست خارجی ایران بپردازد.
۳. **مطالعه نقش شبکه‌های اجتماعی در بازنشر گفتمان‌های رسانه‌ای:** این تحقیق می‌تواند به‌ویژه بر نحوه تأثیرگذاری این شبکه‌ها بر تغییر افکار عمومی و هدایت جنگ روایت‌ها در فضای آنلاین تأکید کند.
۴. **تحلیل گفتمان‌های رسانه‌ای در جنگ‌های دیگر:** یکی دیگر از پیشنهادات برای تحقیقات آینده می‌تواند به تحلیل گفتمان‌های رسانه‌ای در جنگ‌های دیگر، مانند جنگ‌های یمن یا سوریه، بپردازد. مقایسه این جنگ‌ها با جنگ ۲۰۲۳ فلسطین و رژیم اسرائیل می‌تواند به فهم بهتری از استراتژی‌های رسانه‌ای و نحوه گفتمان‌سازی در بحران‌های مختلف کمک کند.
۵. **بررسی اثرات روانی و اجتماعی گفتمان‌های رسانه‌ای در مخاطبان:** تحقیقات آینده می‌تواند به بررسی اثرات روانی و اجتماعی گفتمان‌های رسانه‌ای بر شکل‌گیری ترس، نفرت و سیاست‌های عمومی را تحلیل کند.

منابع و مأخذ

- ببی، ارل (۱۳۸۵). *روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی*. ترجمه رضا فاضل. تهران: سمت.
- بشیر، حسن (۱۳۹۷). «دیپلماسی گفتمانی فلسطین و ظرفیت‌های نوین رسانه‌ای». *فصلنامه گفتمان راهبردی فلسطین*، ۱(۱)، ۵۴-۷۷.
- حسینی، حسین و عبدالحسین کلانتری (۱۳۹۶). «تحلیل پدیدار شناختی تجربه زیسته کاربران شبکه اجتماعی تصویری اینستاگرام در ایران». *فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات*. ۳۳-۶۳.
- خسروشاهی، مهدی (۱۳۸۸). «بررسی تطبیقی نحوه پوشش اخبار جنگ ۲۲ روزه غزه در دو سایت خبری بی‌بی‌سی فارسی و واحد مرکزی خبر». *رساله کارشناسی ارشد، دانشکده صداوسیما جمهوری اسلامی، دانشگاه تهران*.
- رحمان‌زاده، سیدعلی (۱۳۸۹). «کارکرد شبکه‌های اجتماعی مجازی در عصر جهانی‌شدن». *فصلنامه مطالعات راهبردی جهانی‌شدن*. ۴۹-۷۸.
- رسن علیوی البجای، صالح (۱۴۰۲). «تحلیل اخبار فلسطین در شبکه‌های BBC و العالم در دوره انتقال سفارت آمریکا». *رساله کارشناسی ارشد، دانشکده رسانه و ارتباطات، دانشگاه تهران*.
- رضا علیپور، مهناز (۱۳۹۲). «تحلیل محتوای مقایسه‌ای پوشش خبری اخبار جنگ ۸ روزه غزه در سایت‌های خبری BBC فارسی و ایرنا». *رساله کارشناسی ارشد، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی*.
- روشندل ارتباطی، طاهر، علی دیواندری و سارا جان (۱۳۹۰). «بررسی اثرات همگرایی بر مدیریت رسانه‌های خبری چاپی مورد مطالعه روزنامه همشهری». *فصلنامه مدیریت دوتی*. (۳۹) ۳، ۸-۵.
- زابلی‌زاده، اردشیر (۱۳۹۳). *چارچوب‌بندی خبر و رسانه*. تهران: دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.
- ون‌دایک، تئون آ. (۲۰۰۶). *تحلیل گفتمان انتقادی*. ترجمه: باقر ساروخانی و دیگران. تهران: نشر علم.
- سرابی، مجید، نصرالهی کاسمانی، اکبر، مجیدی قهردوی، نسیم و جبلی، پیمان (۱۴۰۰). «ارائه الگو برای پوشش خبری در شبکه پرس‌تی‌وی: مطالعه ادبیات نظری رسانه و رویکرد شبکه‌های بی‌بی‌سی ورلد و سی‌ان‌ان اینترنت‌شال به اخبار ایران». *فصلنامه علمی وسایل ارتباط جمعی-رسانه*. (۲) ۳۳، ۵۱-۸۲.
- غرباوی، یوسف (۱۳۹۷). «تحلیل گفتمان مسئله فلسطین در رسانه‌های خارجی فارسی‌زبان». *رساله کارشناسی ارشد، دانشکده مطالعات جهان، دانشگاه تهران*.
- گنجی، بهرخ، پورجعفری، علیرضا و یارکه سلخوری، آرزو (۱۴۰۲). «تحلیل گفتمان اخبار ایران اینترنت‌شال درباره اغتشاشات پاییز سال ۱۴۰۱». *مجله علوم خبری*، شماره ۴۴، ۸۰-۹۲.
- محک کار، ایمان و حلاج، محمدمهدی (۱۳۹۳). «شبکه‌های اجتماعی به دنبال چه هستند؟». *فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی*. (۱) ۲، ۸۷-۱۰۸.

- مهاجری، زهرا و مطلبی، مسعود (۱۴۰۱). «بازشناسی دیپلماسی رسانه‌ای عربستان در غرب آسیا؛ مطالعه موردی عملکرد شبکه ایران اینترنشنال». *فصلنامه مطالعات سیاسی*. (۵۶) ۱۴. ۸۳-۶۹.
- مهدی‌زاده، سیدمحمد (۱۳۹۳). *نظریه‌های رسانه اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی*. تهران: انتشارات همشهری.
- نصرالهی کاسمانی، اکبر (۱۳۹۱). «چگونگی مدیریت بحران به‌وسیله رسانه و عوامل مؤثر بر کارکرد آن». *فصلنامه رسانه*. (۲۳(۱) ۱۴۹-۱۶۴.
- نظری، جواد و مختاری پور، مرضیه (۱۳۸۸). «نقش مقوله‌ها و واحدها در تحلیل محتوا». کتاب ماه. شماره ۱۴.
- هوشیار، مهدی و مهدی‌زاده، سید محمد (۱۳۹۸). «چهارچوب‌سازی و گفتمان‌سازی رسانه‌ها در پوشش اخبار (تحلیل گفتمان اخبار در پایگاه‌های خبر بی‌بی‌سی فارسی و ایرنا به پوشش وقایع خاورمیانه و شمال آفریقا)». *فصلنامه علمی مطالعات میان‌رشته‌ای ارتباطات و رسانه*، (۷) ۱، ۱۶۳-۱۲۵.
- Barbour, J. (2017). *Media and the War on Terrorism: Conflict, Communication and Propaganda*. Routledge.
- Fuchs, Christian. 2010. "New imperialism: Information and media imperialism?" *Global Media and ommunication*, Vol.6(1)
- Glubb, Sarah (2020), "Amid threats to UK staff, Iran International TV offers alternative to Tehran regime's narratives", *Arab News*, 13 Jan.
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books.
- Li, Q. Wu, X. & Wang, G. (2022). *A bibliometric study of news discourse analysis*.
- Osakue, Stevenson Omoera. & Ibagere, Elo (2010) "Revisiting Media Imperialism: A Review of the Nigerian Television Experience". *The International Journal of Research and Review*, Vol.5.
- Seib, P. (2013). *The Al Jazeera Effect: How the New Global Media Are Reshaping World Politics*. Potomac Books.
- Walker, James (2019), "News Services Company Running Iran International TV expands into Brussels with buyout", *Press Gazette*, 19 Feb.